

Бібліографічний огляд: «Літописець землі Волинської»

(До 110-ї річниці з Дня народження У. Самчука)

«Знайомство з найвидатнішими представниками певного народу - один з шляхів до розуміння національного характеру» - так вважав український філософ М. Шлемкевич. Безсумнівно, що Улас Самчук – одна з найяскравіших постатей українства, людина, яка зуміла втілити в собі найкращі риси української ментальності – ліризм, поетичність, вразливість серця – і перебороти його найбільші хиби: індивідуалізм, невміння підпорядковувати свої інтереси інтересам загалу. Тому вивчення творчої спадщини нашого всесвітньо відомого земляка: письменника, публіциста, громадсько-політичного діяча - це спроба зрозуміти його багатий душевний світ, знайти в ньому те, що має стати опорою у сучасному житті. Пропонуємо увазі читачів, огляд наукових розвідок у дослідженні літературного спадку Уласа Самчука, серед яких, переважають праці викладачів нашого вишу і науковців Волині.

Біографія письменника –основний крок до розуміння його творчості. Одним з перших і найповніших видань в українській літературній критиці, на цю тему стала монографія кременчанина Гаврила Чернихівського: Улас Самчук: сторінки біографії - Тернопіль : Збруч, 2005. - 246 с. – перше дослідження життєпису видатного прозаїка ХХ ст., уродженця землі Волинської. В пропонованій праці, висвітлюється життя письменника, на тлі складної епохи, в якій він жив і творив. Книга ілюстрована багатьма світлинами.

Біографія письменника тісно переплітається з його творчістю, яку він ідентифікує з біографією свого покоління та народу. Це унікальна ситуація в історії творчого слова, коли новий активний герой формувався в українській прозі ХХ ст. разом з автором і перед яким стоять ті самі питання, які намагається розв'язати сам письменник. Тому, провідним мотивом творчості, звучить ідея боротьби за своє існування в світі не тільки окремо взятого героя, а й цілого українського народу, та ідентичності української нації. Тему національної ментальності героя-українця у творчості У. Самчука досліджує науковець нашої академії Ірина Комінярська у своїй монографії: Улас Самчук: alter ego і alter / І. М. Комінярська. - Житомир : Рута, 2012. - 232 с.

«Я ставив і зараз ставлю, як на письменника, виразне завдання: хочу бути літописцем українського простору в добі, яку сам бачу, чую, переживаю»– писав Самчук. Кращі його твори, такі як-от трилогії “Волинь” та “Ост”, роман “Марія”, підтвердили, що письменник з честю виконав поставлене перед собою завдання. Він – автор 22 книг, у тому числі двох трилогій, а також значної кількості журнальних і газетних публікацій. Складна, суперечлива доля, яка разом з талантом дала можливість претендувати на роль “літописця українського простору”. “Улас Самчук, – як справедливо зазначав Остап Тарнавський, – виправдав себе своєю творчістю, він не порушував вимог, поставлених перед собою..., в цьому сприяли йому не тільки врівноважений і твердий характер, а й талант, що ним обдарувала його українська земля, літературний досвід, здобутий на Заході, послідовна праця й бажання нового, кращого, досконалішого.” Посібник: Великий учитель свого народу. Вивчення творчості Уласа Самчука в середній школі / А. М. Фасоля. - Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2000. - 96 с.- є спробою осягнути творчу осягнути творчу спадщину письменника, на його прикладі показати шлях української літератури воєнного та повоєнного періоду, як на Україні, так і за її межами.

Творчість Уласа Самчука також тісно пов'язана з його громадсько-політичною діяльністю, а у багатьох випадках (особливо це стосується публіцистики) – і зумовлена нею. Публіцистика письменника- це об'єктивний, а часто й критичний погляд на самого себе, на життєвий шлях свій і

свого народу, який спонукає читача до уважного погляду на самого себе, закликає діяти. Специфіка громадсько-політичної діяльності полягала в його впливові на становлення і розвиток української національної свідомості через літературну творчість. Дослідження громадсько-політичної біографії Уласа Самчука, еволюції його суспільно-політичних поглядів дає можливість прослідкувати розвиток ідеології українського державоутворення впродовж ХХ ст., суттєво уточнити і доповнити наукову концепцію новітньої історії України. В науковій праці: Жив'юк, А. Між Сциллою політики і Харибдою творчості: монографія. - Рівне : Ліста-М, 2004. - 184 с. – здійснено спробу комплексного дослідження багатогранної громадсько-політичної діяльності Уласа Самчука та впливу його творчості на розвиток української національної свідомості.

В багатій літературно-публіцистичній спадщині У. Самчука слід відмітити його просвітницьку і виховну роль. Початок просвітницької діяльності Самчука припадає на 20-ті рр.. ХХ ст., коли національна стихія намагалася перебороти чужі впливи на культурно-освітньому рівні. Участь У. Самчука значно сприяла освітньо-інтелектуальним зрушенням на Волині. Напрями просвітницької діяльності означені такими періодами: діяльність у Крем'янецькій «Просвіті»; культурно-освітня робота на Закарпатті; справи шкільництва та освіти пов'язані з діяльністю як головного редактора газети «Волинь», члена Ради окружної «Просвіти» в Рівному; керівництво культурно-освітнім відділом Українського Національного об'єднання у Берліні. Педагогічні й просвітницькі аспекти діяльності видатного українського діяча проаналізовано в монографії кандидата педагогічних наук, ст. викладача - Приймас, Н. В. Просвітницька діяльність та педагогічні погляди Уласа Самчука : монографія. - Кременець : ВЦ КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2012. - 283 с.

Свій обов'язок перед собою і нацією Улас Самчук вбачав у тому, щоб «лишити по собі слід у слові – і то у слові солідного вияву.» і хоча довгі роки цей слід видатного земляка приховували, і лише в кінці ХХ ст. читач отримав змогу прочитати і оцінити спадок майстра. Першою ластівкою нашого ставлення до особи і діяльності письменника, стала урочиста академія, присвячена творчості У. Самчука в 1993 р. : Улас Самчук - видатний український письменник ХХ ст.: матеріали урочистої академії, присвяченої творчості митця. - Тернопіль-Кременець : Тернопільський педінститут, Кременецький ліцей, Кременецьке тов. "Просвіта" ім.Т.Г.Шевченка, 1994. - 72 с. – матеріали пропонувані в цьому збірнику торкаються лише перших творів опублікованих в Україні. Цілісний образ письменника, політика, громадського діяча намагалися створити на Всеукраїнській науковій конференції 2005 року: Улас Самчук: художнє осмислення української долі в ХХ столітті: зб. наукових праць за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції 11-13 травня 2005 р. (Рівне-Дермань-Тилівка-Кременець). Вип. XV спец. - Рівне : Волинські обереги, 2005. - 346 с. - (Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство). Серед матеріалів цієї конференції наукові праці викладачів нашої академії : О. Пасічник, О. Васлишина, О. Легкун, О. Макаренко, Н. Приймас. Саме завдячуючи людям зацікавленим творчістю Уласа Самчука відбулося його повернення на рідну землю, і ми можемо збагнути всю могутність його таланту, всю велич його внеску в скарбницю культури рідного народу.

О. Ставінська